

De Drie Ambachtshoeve te Oud-Ade

Theo van der Poel & Sjaak van der Geest

De Drie Ambachtshoeve (vermoedelijk bouwjaar 1578) is gelegen op de zuidwestelijke punt van de voormalige gemeente Alkemade, in het Achtergat, noemde men dat in Oud-Ade. Zoals de naam al doet vermoeden, liggen de weilanden die door de eeuwen heen tot de woning behoorden in drie ambachten of heerlijkheden: Alkemade, Esselijkerwoude [Woubrugge] en Leiderdorp.

De naam 'Drie Ambachtshoeve' is niet altijd verbonden geweest aan de boerderij. In een akte van 12 april 1633 vermeldde de toenmalige bewoner Willem van Outshoorn dat hij woonachtig was op 'de Hoochburg' in Alkemade, onder de parochie van Leiderdorp. In een ander akte uit 1674 wordt de boerderij 'de Knotterswoning' genoemd.

De Drie Ambachtshoeve ca 1985.

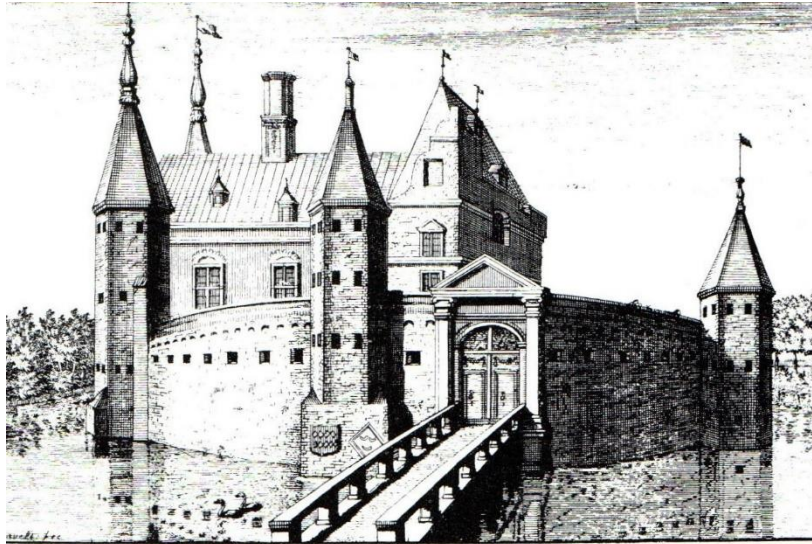
Kasteel 'Ter Does' in Leiderdorp

Het oudst gevonden document over de woning dateert uit het jaar 1465. Het betreft dan niet de woning als geheel, maar de 6 morgen land die in dat jaar verkocht werden aan de Abdij van Leeuwenhorst en gepacht werden door de bewoner van genoemde boerderij. (*1)

De geschiedenis van dit stukje Alkemade gaat echter veel verder terug. Rond het jaar 1300 werd kasteel Ter Does in Leiderdorp gebouwd. De eerste bewoner, die als Jonkheer Dyderick van der Does bekend is, werd door Floris V namelijk begiftigd met veel weidegebied nabij de Does. Een van zijn nakomelingen, de in 1407 in Leiderdorp geboren Jonkheer Dirck Costijnsz van der Does van der Goude, overleed in 1464 en was o.a. eigenaar van 24 morgen land, waarvan 16 morgen onder Alkemade en 8 morgen onder Leiderdorp lagen. De toevoeging Van der Goude dankte hij aan zijn moeder, Aleid van der Goude.

Na het overlijden van Dirck verkocht zijn weduwe, de eveneens in Leiderdorp geboren Jonkvrouw Oede van Montfoort, op 3 augustus 1465 deze 24 morgen aan vier personen, elk 6 morgen. Een van de vier was de Abdij van Leeuwenhorst. Pachter van dat wei- of hooiland, waarvan 4 morgen in Alkemade en 2 morgen in Leiderdorp, was Sijmon Mourijnsz. Beide stukken belendden aan de westzijde aan de Stroomsloot. De belending van de andere drie kwarten wordt niet vermeld. Wij moeten ons beperken tot de bovengenoemde zes morgen.

--

J. LAMSVELT, 1712

TER DOES (

De pachters van de Abdij van Leeuwenhorst van 1466 tot 1572

Sijmon Mourijnsz was pachter in 1466. Een jaar later wordt Dirck Mourijnsz als nieuwe pachter genoemd. Afgaande op de namen van de boeren die jaarlijks de landhuur betaalden lijkt het erop dat de nieuwe contracten steeds in de familie bleven. Hun namen met het te betalen bedrag werden keurig jaarlijks vermeld.

Omstreeks 1572 veranderde er veel. De abdij was door oorlogsgeweld tijdens de belegering van Leiden en Haarlem verwoest. De zusters Cisterciënzers weken uit naar Leiden en de administratie van de verlaten goederen werd overgenomen door de Ridderschap en Edelen van Holland en West-Friesland. Naast de abdis werd een rentmeester aangesteld, bijgestaan door een commissaris.

Van al die veranderingen zal Pieter Jan Sijtgensz, geboren ca 1521, weinig gemerkt hebben. Hij was toen de bewoner van 'de Hoochburg' en pachtte vanaf 1563 ook de bovengenoemde 6 morgen van de Abdij.

Oorlogsschade in het Lageland

Via deze Pieter Jansz komen we wel iets meer te weten over de geschiedenis van deze uithoek van Alkemade, ook wel 'Het Agtergat' of 'Het Laage Hoofd' genoemd.

Uit verschillende aktes blijkt dat Leiderdorp tijdens het beleg van Leiden veel schade geleden heeft. Van de 74 huizen bleken er na de *troubelen* 30 *meestendeels afgebrant, gedemolieert ende afgebroocken* [Zie ook: Piet van der Plas, 'Alkemade in 1572-1576'. *Alkmadders*, nummer 159. Sept. 2022, pp. 14-17]. De lasten moesten nu worden opgebracht door minder huizen. Maar er speelde

nog iets anders. Het ambachtsbestuur van Leiderdorp besliste dat op de woning van Pieter Jansz soldaten gelegerd werden met inbegrip van de bevoorrading. Pieter Jansz Sijtgens wilde dat Leiderdorp daarmee stopte, hij woonde immers in Alkemade. Hij maakte de kwestie aanhangig bij het Hof van Holland. In 1586 (*2) legde hij met zijn zoon Mathijs en de twee burens Frans Pietersz Gool [nu Van der Heden] en Doede Pietersz [nu Van Leeuwen, 'Hoeve Voorzorg'] een rechtszaak aan tegen de ambachtsbewaarders van Leiderdorp. Zij behoorden weliswaar tot de parochie van Leiderdorp, maar hun huizen stonden in Alkemade. Daar werd blijkbaar geen rekening mee gehouden bij het verdelen van de lasten.

Een jaar later (*3) werd, nu op verzoek van de Schout en Ambachtsbewaarders van Leiderdorp, nog eens bevestigd, dat er aan de Stroomsloot in Alkemade drie hofsteden stonden en een klein *huysken waervan de bewoner weijnig van vermogen is*. Zij *parochieden* in Leiderdorp in de Nederduits Gereformeerde kerk.

Het Hof van Holland deed nog geen uitspraak, maar adviseerde om terug te gaan naar de vergadertafel om tot een onderling akkoord te komen. *In den Herberge van de 'De Witte Swaen'* in Leiden werden de beide standpunten nog eens tegen het licht gehouden. Niet aanwezig waren de ambachtsheren van Alkemade en Leiderdorp die uiteindelijk het akkoord moesten tekenen.

Beer Mathijsz Hogenburch koopt het Kerkeland met de Vogelkooi

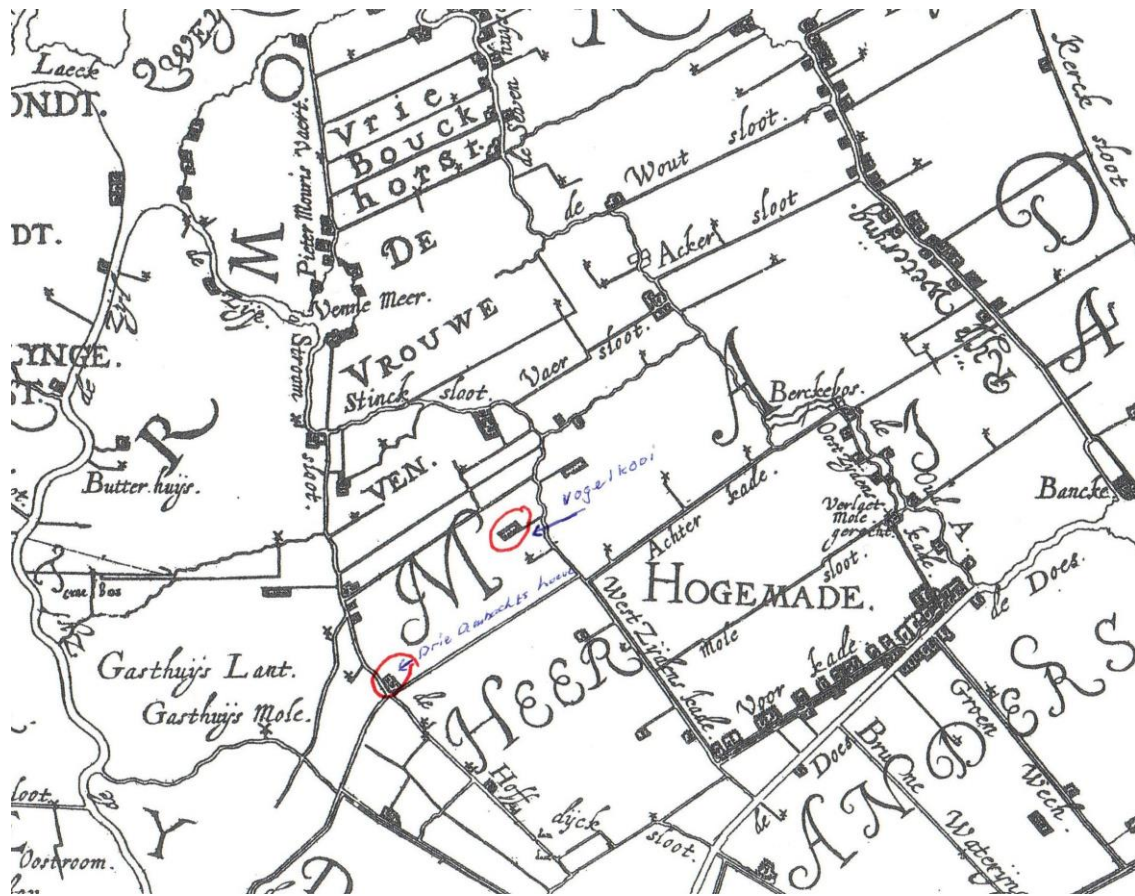
Mathijs Pietersz Hogenburch volgde zijn vader Pieter Jan Sijtgensz op als eigenaar en pachter van de Drie Ambachtshoeve. Hij was getrouwd met Marijtgen Beerendr (= Tiberiusdr). Voor beiden was het hun tweede huwelijk. In 1591 blijkt Mathijs Pietersz overleden te zijn en wordt het bedrijf voortgezet door zijn weduwe met haar kinderen Beer en Neeltgen. Hoewel Pieter Jansz volgens de morgenboeken nog eigenaar was van 18 morgen land, blijkt Mathijs Pietersz 15 morgen te pachten van de familie Knotter.

Op 19 december 1606 kocht Beer Mathijsz van het kerkbestuur van Warmond vier morgen land, genaamd 'Het Kerckelant' met een vogelkooi en nog eens drie morgen, 'de Mourinscamp'. (*4) De vogelkooi werd hierbij definitief toegevoegd aan de landen van de 'Drie Ambachtshoeve'.

Beer Hogenburch was nogal actief bij koop en verkoop van onroerend goed, maar dat valt buiten dit onderwerp. Hij zou overigens niet lang boer blijven op de Drie Ambachtshoeve. Op 8 maart 1610 verkocht hij de twee bovengenoemde stukken met vogelkooi aan de vier broers Knotter uit Leiden. Wel stelde hij als voorwaarde dat hij tot mei 1610 nog gebruik wilde maken van de vogelkooi (*5)

Op dezelfde datum verkocht hij ook voor 762 gulden het huis met schuur en twee hooibergen, staande *op 18 morgen land van de genoemde Knotters*, gelegen in Alkemade en Leiderdorp. Ook uit deze akte blijkt duidelijk dat de gebroeders Knotter al eigenaar waren van het land. Vermoedelijk werd voor de verkoop hiervan gekozen bij de erfdeling van de boedel van Pieter Jansz Fijtgens.

Beer Hogenburch verkocht dus alleen de woning inclusief de verdere opstal, *potinge en plantinge*. Het contract van de 6 morgen van de Abdij van Leeuwenhorst werd bij de boedelscheiding overgenomen door Neeltgen Mathijsdr, gehuwd met Jan Jacobsz van der Codde.

Detail van een kaart van Floris Balthasar uit 1610-1615. Rood omcirkeld de Drie Ambachtshoeve en de nabij gelegen Eendenkooi.

De Landheren en Landvrouw van het pachtbedrijf

De Knotters: De gebroeders Jan, Cornelis, Garbrant en Jacob Knotter waren zonen van Adriaan Jansz Knotter, poorter van Leiden. Adriaan woonde aan het Rapenburg en was eigenaar van meerdere weilanden in het Lageland van Alkemade en Esselijkerwoude. Wanneer hij precies eigenaar werd van het land dat bij de Drie Ambachtshoeve behoorde is moeilijk te achterhalen.

De gebroeders Knotter verkochten de woning met het land aan hun neef Johan Claasz Knotter. Uit de tijd dat hij de 'landheer' was zijn de pachtcontracten bewaard gebleven. Zijn weduwe en kinderen hebben op 20 december 1704 de woning bij openbare verkoop verkocht aan **Barend (Bernardus) Caescooper** voor 7125 gulden. (*6) Er is dan sprake van woning, zomerhuis, schuithuis, hooibergen met 22 morgen 1 hond en 194 roeden land gelegen in de Roopolder onder Alkemade en Esselijkerwoude.

Barend Caescooper was geboren in Hougli (Hooghly) in Bengalen, in het noord-oosten van India. Daar, aan de Ganges, was door de VOC een vruchtbaar handelsgebied gevestigd, o.a. in opium en zijde. Barend was koopman. Bij zijn handelscontracten maakte hij voornamelijk gebruik van wisselbrieven. De waardevermindering van zijn onroerend goed bracht hem in financiële problemen. Met als onderpand de Drie Ambachtshoeve leende hij op 7 maart 1711 van Catharina Cromhout 5000 gulden. (*7) Op 19 maart 1715 werd Barend Caescooper in Rotterdam (Cool) begraven. Zijn weduwe, Clara Catharina Stomphius, verkocht 26 mei 1717 de woning voor genoemd bedrag van 5000 gulden lening aan Catharina Cromhout, weduwe van Jacob Poppen (*8)

Catharina Cromhout stamde uit een zeer rijke familie. Op 17-jarige leeftijd trouwde zij met Jacob Poppen. Diens vader, Jacob sr., was burgemeester van Amsterdam en zou de rijkste man van Amsterdam geweest zijn. Zijn vermogen werd geschat op bijna een miljoen gulden. De erfgenamen van Catharina Cromhout verkochten op 29 mei 1756 voor 3225 gulden de woning met 38 morgen land aan Gijsbert van der Schot. Het land was gelegen in drie ambachtsheerlijkheden: in Alkemade 14 morgen, in Esselijkerwoude 9 morgen en in Leiderdorp 15 morgen.

Gijsbert van der Schot was, naast deze boerderij ook eigenaar van 'Het Zijleinde' en 'Het Klaverblad', beide gelegen onder gemeente Warmond, plus de woning van zijn tweede vrouw, Marijtje van der Post, weduwe van Frans van Zomeren op de Vrouweven-Zuid. Na zijn overlijden ging de gehele nalatenschap over op zijn dochter Cornelia van der Schot, die huwde met de Amsterdamse kaashandelaar Dirk Bus.

Dirk Bus was door aankoop en twee huwelijken eigenaar van vier boerderijen in Oud-Ade en Warmond. Zelf woonde hij op de boerderij aan het Zijleinde, gemeente Warmond. Toen hij in 1820 kinderloos overleed, vermaakte hij de vier genoemde boerderijen (uitgezonderd enkele stukken land bij de Butterhuismolen aan de Zijl) aan het Roomsche Catholieke Armenkantoor te Amsterdam. [Theo van der Poel *Geestverwanten*, pp. 51-53].

De Pachters na 1600

De eerste pachter die genoemd wordt na de familie Hogenburch is **Willem Cornelisz van Outshoorn**. Hij was geboren in Leiderdorp en gehuwd met Fijtje Florisdr. In hun testament op 12 april 1633 noteerde de notaris: *woonachtig op Hoochburg in Alckemade onder de parochie van Leijderdorp*. (*9)

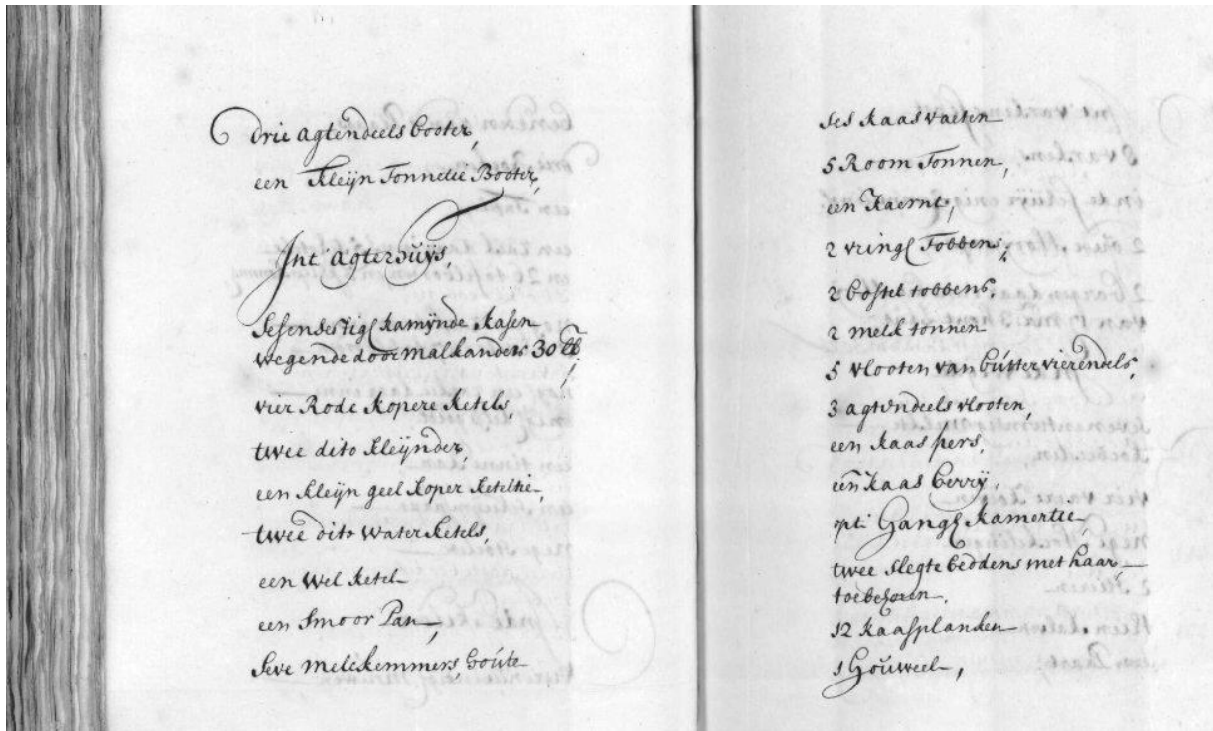
Een belangrijke economische vooruitgang vond plaats in 1628/1629. Toen werd toestemming verkregen om de 8 poldertjes van de Westlagelandsche polder samen te voegen tot één grote polder van in totaal 225 morgen 1 hont en 79 roeden en die bemaald zou worden door één grote molen, de molen met het rode bovenhuis. Vanaf dat jaar woonde men in de Rode Polder.

Floris Willemsz van Outshoorn, die zijn vader als pachter opvolgde, was omstreeks 1610 geboren. In 1644 wordt hij genoemd als kerkmeester van de hervormde kerk van Leiderdorp. Hij trouwde met Annetgen Jacobsdr van der Burg. De pachtcontracten werd op 10 januari 1654 (*10) en 18 april 1665 (*11) voor zeven jaar getekend. Interessant detail is de daarin genoemde Vogelkooi. De bewoner was verplicht om een *goeden geleerden kooyhand* te houden en 100 entvogels [lokeenden] met 100 eendennesten. Opvallend is ook dat landheer Johan Knotter enig meubilair dat zijn eigendom was in de woning plaatste.

Zoon **Willem Florisz van Outshoorn** volgde zijn moeder op als pachter. Hij trouwde 10 maart 1676 in de Hervormde kerk van Leiderdorp met Jannetje Cornelisdr van Raaphorst uit het Lageland (Sweiland) onder Warmond. In hun testament op 1 maart 1677 (*12) legden zij vast dat zij woonden op 'Hr. Knotterswoning'. Het overlijden van Jannetje werd op 5 maart 1698 in Alkemade aangegeven. Het moederlijk erfdeel voor de drie nagelaten kinderen werd, naast alimentatie, gesteld op 50 gulden. Willem hertrouwde op 24-december 1700 in de hervormde kerk van Oude Wetering met Maria Pietersdr van Leeuwen.

Het overlijden van Willem werd op 2 september 1721 in Alkemade aangegeven. Hij werd in Leiderdorp begraven. Tien maanden later, op 6 juli 1722, overleed ook Maria van Leeuwen. In haar testament had Maria kleinzoon Cornelis, de zoon van Cornelis Willemsz Outshoorn, als enige erfgenaam benoemd, mits hij eerst enige legaten zou uitvoeren.

Op verzoek van Johan van Asten, de rentmeester van landvrouw Douairière Catharina Cromhout, de weduwe van Jacob Poppen, werd een lange inventarislijst van ongeveer 200 voorwerpen opgesteld, binnen en buiten de boerderij. Het geeft een prachtig kijkje in het reilen en zeilen van het bedrijf, zowel binnen- als buitenshuis. Het is uiteraard onmogelijk om in één pagina de verscheidenheid van de inventaris samen te vatten, maar de hier gepresenteerde afbeelding van de inventaris van het achterhuis is wel een sprekend voorbeeld van de gedetailleerdheid van de opsomming.

Twee pagina's uit het archief van notaris Wilmers met opsomming van de inventaris van het achterhuis: 66 karmijnde kafen wegende door malkander 30 libra (ponden), 4 rode kopere ketels, 2 dito kleynder, 1 klein geel koper keteltie, 2 dito waterketels, 1 welketel, 1 smoorpan, 7 melckemmers houten, 6 kaasvaeten, 5 roomtonnen, 1 Kaernt [karnton of emmer?], 2 vringh (wring) Tobbens, 2 bostel [veevoer] tobbens, 2 melktonnen, 5 vlooten [platte kuipen] van buttervierendels, 3 agtendeels vlooten, 1 kaaspers, 1 kaasberrij. [houten berrie om kaas te dragen, zoals nu nog in Alkmaar]

Kleinzoon Cornelis, die bij haar inwoonde en als knecht in dienst was had een jaarloon van 110 gld. Pieter van Oosten, de tweede knecht, verdiende een tientje minder en de 'dienstmaecht' moest zich tevreden stellen met 78 gulden. De grootste schuldpost was de achterstallige pachtsom die door de rentmeester op 3700 gld werd geschat. (* 13)

Er kwam een nieuwe pachter, **Cornelis (Kees) Dircksz Beeckenes** uit Hoogmade. Met zijn moeder, **Barber (Barbara) Doedesdr Verbaan**, weduwe van Dirck Jansz Beeckenes, als borg, tekende hij op 13 maart 1723 een onderhands contract. Het was een moeilijke tijd, vooral voor de boeren. Lage prijzen voor onroerend goed, vee en melk nekten veel boeren. Na een jaar bleek dat de jonge boer teveel hooi op zijn vork had genomen. Het contract was echter getekend en de rentmeester stond op zijn strepen.

Op 9 juni 1724 verklaarden Cornelis en zijn moeder dat zij niet in staat waren de pachtsschuld van 1012 gulden en 10 stuivers over de 43 morgen en 508 roeden land op te brengen. (*14) Als oplossing werd besloten om hun 28 koeien, 4 vaarzen, 11 varkens, 40 kazen en bouwgereedschap aan de rentmeester aan te bieden om te verkopen in mindering van de schuld. Zelfs dat bleek niet

voldoende. Op 29 juni gaven zij toestemming om ook *alle het hooy en het wassend gras* over te geven om te verkopen.

Landvrouw Catharina Cromhout werd 19 maart 1734 in Amsterdam begraven. In de uitgebreide inventaris lijst van haar nalatenschap wordt op 1 maart 1735 in Amsterdam onder de vele landerijen ook de Drie Ambachtshoeve met 45 morgen en 508 roeden land opgenomen. De woning werd getaxeerd op *f* 9975. Pachter is dan **Maarten Lieuwes** voor *f* 600 per jaar. (*15) Zijn familienaam werd foutief als Lewus in deze akte vermeld. Ook de pastoor van Oud-Ade had er in het doopboek moeite mee en noteerde Liwis (1734) en Lives (1736).

Maarten was als weduwnaar van Jannetje Dirksdr Hartveld getrouwd met Lijsbet (Lijsje) Roele (Roelofsdr) Prins. Hij is waarschijnlijk niet lang boer geweest op de Drie Ambachtshoeve. In hun testament op 25 januari 1737 vermeldt notaris Vromans dat zij woonden op de vrije grond van Hoogmade. (*16) In januari 1748 vond zijn derde huwelijk plaats in Esselijkerwoude met Jannetje Jansdr.

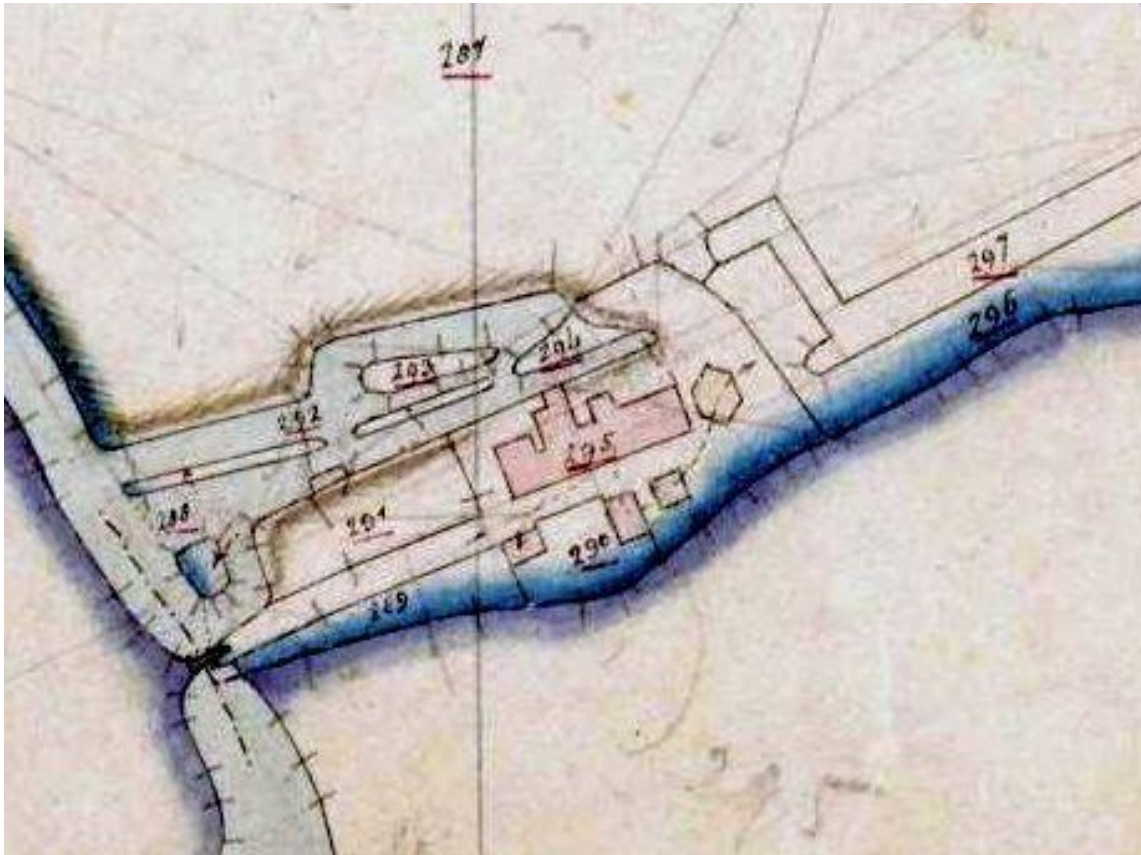
Over de jaren 1737 tot 1780 is het niet gelukt de pachters te vinden. Mogelijk heeft de rentmeester de verlengingen via onderhandse aktes vastgelegd, wat het onderzoek nog lastiger maakt.

Omstreeks 1782 is **Cornelis (Kees) Arisse van der Ruijt** pachter van de woning in het 'Agtergat bij 't Laage Hoofd'. Hij was 17 februari 1783 in Alkemade getrouwd met Klaasje (Nicolaa) van den Bos(ch), gedoopt 4 september 1751 aan de Groenendijk (Hazerswoude). Zij was de dochter van Willem Arisse van den Bos en Hester (Heyltje) Klaasdr van den Berg. Klaasje overleed 20 december 1797 en werd in Leiderdorp begraven. Van haar zeven kinderen leefden er toen nog drie: twee zoons, die beide ongetrouwd bleven en dochter Heyltje die huwde met Willem Zwetsloot, boer op de Blankenhoeve aan het Vennemeer.

Kees van der Ruijt hertrouwde 7 april 1799 te Alkemade met Klaartje (Clara) Zwetsloot, geboren in Hoogmade als dochter van Dirk Leendertsz Zwetsloot en Marijtje Cornelisdr van Zijl. Ook uit dit huwelijk zouden zeven kinderen geboren worden.

Als Cornelis van der Ruit op 26 januari 1813 het pachtcontract met landheer Dirk Bus verlengt, betreft het *de huismanswoning met ruime 39 morgen land of 33 ha genaamd de Drie Ambachtswoning gelegen in de Roode, Boterhuis en Boschpolder* (*17)

Klaartje overleed 29 februari 1836. Nadat haar twee thuiswonende, ongehuwde broers waren overleden nam dochter Marijtje van der Ruijt met haar man het pachtbedrijf over. Zij was in Oud-Ade op 12 maart 1806 gedoopt en trouwde 14 mei 1837 met de in Leiden geboren Jacob Kuijters. Mei 1854 verhuisden zij naar Hoogmade.

De Drie Ambachtshoeve, detail van een kadastertekening uit 1820. De boerderij is dan nog alleen over water bereikbaar. Boven de boerderij de 'wijk' waarin enkele eilandjes drijven.

Vier Generaties Van der Geest

Daarna werd **Willem Pietersz van der Geest** pachter. Hij was 7 april 1850 in Alphen aan den Rijn gehuwd met Apolonia (Pleuntje) van Dijk. Toen zij de 'Drie Ambachtshoeve' betrok kende het gezin al vier kinderen, geboren aan de Kaag in een huisje dicht bij de plek waar later de Kaagsociëteit zou komen. Willem kwam uit een echt boerengeslacht. Zijn vader Pieter van der Geest de Oude, was boer aan het Zijleinde in Warmond, eveneens op een boerderij van het RK Armenkantoor. Uiteindelijk zou het gezin 12 kinderen tellen, waarvan er drie ongehuwd overleden. Dat het boerenhart op de juiste plaats zat bewijst wel het feit dat vijf zonen en twee dochters een boerderij zouden betrekken en twee dochters met een tuinder uit Roelofarendsveen trouwden (Jan van der Meer en Klaas Rodewijk).

Van 1881 tot zijn overlijden in 1893 was Willem lid van de gemeenteraad van Alkemade. Zijn overlijden op 8 maart 1893 was een schok voor familie en dorpsgemeenschap. Hij overleed namelijk twee dagen na zijn vrouw, Pleuntje van Dijk. Zij werden tezamen op dezelfde dag begraven. In bijgaand bericht uit de Leidsche Courant worden zijn opvallende verschijning en onorthodoxe wijze van discussiëren in de gemeenteraad gememoreerd.

Men schrijft ons uit Alkemade dd. 9 Maart:

Den gemeenteraad is een typische figuur ontvallen in den heer W. van der Geest, die gisteren, terwijl het lijk zijner pas overleeden echtgenoot nog boven aarde stond, in het Lageland, onder Oud-Ade, overleed. Zijn verdwijnen zal, vooral bij de raadszittingen, eene groote leegte teweegbrengen. Zijne corpulentie, zijn goedmoedig, opgeruimd, steeds glimlachend gelaat, zijne nonchalance in houding en spraak, zijne opmerkingen, welke, hoewel niet even diep doordacht, toch steeds van oorspronkelijkheid getuigden, moesten noodzakelijk de aandacht trekken.

Van der Geest gevoelde zich geheel thuis in deze vergaderingen, waar hij door zijn onpartijdigheid en rechtschapenheid nog lang in gezegend aandenken zal blijven. Ook was hij voorzitter van den Rooden polder, gemeente Woubrugge en Alkemade. Bovendien was hij een voorbeeldig en gelukkig echtgenoot en huisvader.

Zaterdag a.s. zal zijn stoffelijk overschot tegelijk met dat zijner gade op het R.-K. kerkhof te Oud-Ade aan den schoot der aarde worden toevertrouwd. Voor hunne kinderen is het eene treffende en hoogst droevige taak, zoo op eenmaal beide hunne ouders, die immer toonbeelden van gezondheid waren, grafwaarts te brengen.

Na het overlijden van de ouders woonden op de boerderij nog twee zonen: Koos (Jacobus) en zijn verstandelijk gehandicapte broer Dirk (Theodorus). De laatste overleed 9 maart 1906 in Joannes de Deo in Haarlem, 48 jaar oud. Vader Willem werd als pachter opgevolgd door zijn jongste zoon Koos.

Een jaar na het overlijden van zijn ouders trouwde **Jacobus (Koos) van der Geest** op 26 april 1894 in Woubrugge met Antje van Wieringen, geboren in Hoogmade als oudste van 17 kinderen. Bijzonder is nog te melden dat haar moeder Maria Zwetsloot het enige kind was van Klaas Zwetsloot.

In 1903 werd een zomerhuis toegevoegd aan de boerderij (dat in 1998 weer afgebroken zou worden). Vermoedelijk heeft Koos van der Geest de ophaalbrug laten plaatsen waardoor de boerderij over land beter bereikbaar werd.

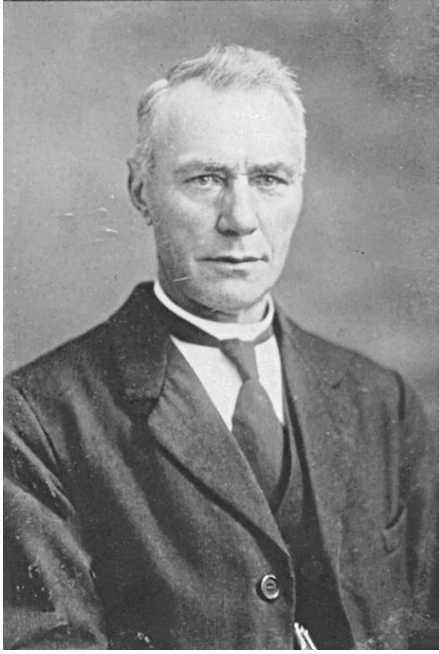

Ophaalbrug en 'draai' (ca. 1950)

Het pad aan de zuidzijde van de Stroomsloot dat naar de Drie Ambachtshoeve leidde. Foto genomen vanaf het toenmalige viaduct van de Provinciale Weg. Datum en identiteit van de poserende man onbekend.

Evenals zijn vader was Koos raadslid, van 1912 tot 1931. Daarnaast hield hij van muziek. Hij was zanger en trad ook een periode op als dirigent van de plaatselijke kerkkoor. Een paar kinderen kregen ook piano's. Hoewel het in die tijd normaal was dat de kinderen de grote afstand naar de dorpschool te voet aflegden, maakten Antje en Koos voor hun drie jongste dochters, Jo, Anna en Mijntje, een uitzondering. Zij brachten hun lagere schooljaren door in het internaat van de Zusters der Voorzienigheid in Leiden (Hogewoerd).

Koos van der Geest
(1863-1944)

Antje van Wieringen
(1870-1934)

Het gezin van Koos en Antje telde 15 kinderen, waarvan Marijtje op 7-jarige leeftijd overleed. De overige 14 werden ondernemers in de agrarische sector. Twaalf werden veehouder (zes zonen en zes dochters); twee zonen (Antoon en Chris) kozen een beroep dat het dichtst bij hun boeren ambities aansloot; ze werden slager.

Het gezin van Koos van der Geest en Antje van Wieringen. Voor: Siem, Ploon, Vader Koos, Marijtje, Chris, Moeder Antje, Theo, Kobus, en Mijntje; achter: Antoon, Jan, Anna, Clasiën, Willem, Marie, Piet en Jo (ca. 1916).

Antje van Wieringen overleed 22 november 1934. De op drie na jongste zoon Piet nam in 1938 het pachtcontract van de Drie Ambachtshoeve over van zijn vader. Dat Piet de nieuwe pachter werd en niet zijn jongste broer Theo (die ook nog op de boerderij woonde), wordt in de mondelinge overlevering als volgt verklaard: degene die het eerst met een vrouw thuiskwam, zou de boer worden. En dat was Piet, die vijf jaar ouder was dan Theo. Omdat de eigenaar, het Rooms Katholieke Armenbestuur te Amsterdam, slechts één pachter toestond, werd onderling afgesproken dat de jongste zoon Theo een gedeelte (ruim 6 ha) van het land, in de Boterhuispolder, zou gebruiken. Theo vestigde zich op een boerderij in de Blijverpolder waar hij slechts 10 hectares tot zijn beschikking had. Vader Koos bracht de laatste jaren van zijn leven door in het dorp aan de Kolk. Hij overleed 7 juli 1944, 81 jaar oud.

Petrus Nicolaas Jacobus (Piet) van der Geest, de nieuwe pachter, was net als zijn vader lid van het kerkkoor en zat in het polderbestuur. Hij was 4 mei 1938 getrouwd met Wilhelmina Johanna (Mien) van der Poel, dochter van Jaap van der Poel en Rens van der Geest van 'De Hooglandsche Bocht' in de Vrouw Vennepolder. Zij kregen elf kinderen.

Gezinsfoto van Piet van der Geest en Mien van der Poel, 1963, bij hun 25e huwelijksjubileum. Vlnr staand: Koos, Laura, Piet, Anton, Kees, Willy, Sjaak. Zittend: Ria, Loes, Vader Piet, Moeder Mien, Jos, en Annie.

In de periode dat Piet boer was op de Drie Ambachtshoeve veranderde er veel in de agrarische sector: het paard werd geleidelijk vervangen door de trekker, de melkmachine verving het met-de-hand-melken (ca. 1957), kunstmest kwam op de markt, het loonbedrijf van de Gebroeders Van der Poel nam veel werk voor zijn rekening, en kunstmatige inseminatie (KI) nam de plaats in van de levende stier. Al deze ontwikkelingen hadden tot gevolg dat er steeds minder behoefte was aan knechten. Het opgroeien van de zes zonen die meehielpen in het bedrijf droeg daar eveneens toe bij. Na Jacob Straver, Piet Zaal (uit De Veen), Leen en Koos van der Lubbe en Nico Mooren (uit Hoogmade) waren er geen knechten meer nodig op de boerderij.

Koos van der Lubbe en zoon Sjaak bij de mestkar, ca. 1960.

De veestapel groeide naar veertig koeien en het aantal varkens naar ongeveer honderd, waarmee het bedrijf een van de grootste werd in Oud Ade. Moeder Mien maakte Goudse kaas, geassisteerd door haar dochters Annie, Laura, Ria en Wil. Aanvankelijk het hele jaar rond, later alleen in de periode dat de koeien buiten liepen.

De opvolging van de vader is altijd een delicate aangelegenheid op een boerenbedrijf, vooral als alle zonen in hun jonge jaren meegholpen hebben in het bedrijf. De oudste zoon Sjaak, die de landbouw school had gevolgd, had graag boer geworden, maar zijn ambitie kwam 'te vroeg'; vader Piet was nog lang niet toe aan stoppen. Sjaak werd melkboer en verhuisde later naar Friesland waar hij varkensboer werd. Andere zonen bedankten en uiteindelijk was het de jongste zoon Jos die het bedrijf overnam, toen zijn vader in 1976 op 68-jarige leeftijd overleed aan ALS. Moeder Mien vertrok in 1980 met haar jongste dochter Loes naar het dorp. Zij overleed in 1999.

Met zoon **Jos (Jozef Theodorus) van der Geest** verscheen de vierde generatie Van der Geest op de Drie Ambachtshoeve. Maar de tijden waren veranderd. De drie ambachtsheerlijkheden werden gemeentes, die later weer fuseerden en het 'Achtergat' was, na het dempen van de Stroomsloot (1956) en de aanleg van de Hofdijklaan, niet langer een gat achter in de polder

De Drie Ambachtshoeve in 1978 (pentekening Betty van der Geest). Het zomerhuis links werd in 1998 afgebroken en rechts onder werden twee ramen toegevoegd.

In 1978 werd in Avi Fauna een grote reünie gehouden van alle nakomelingen en aangetrouwden van opa Koos van der Geest. Zijn 24-jarige kleinzoon Jos werd daar als de nieuwe boer op de overgrootouderlijke hoeve in een lied verzocht er voor te zorgen dat de Drie Ambachtshoeve, de 'bakermat' van de Van der Geesten "nooit zou vergaan." Niemand kon toen vermoeden dat Jos de laatste boer zou worden.

Net als alle andere kinderen van het gezin werkte Jos van jongs af aan mee in het bedrijf. Voor hij naar school ging moesten er allerlei klussen worden gedaan, zoals koeien en varkens water geven, en na het melken de mest van de koeien op de achtergang in de groep schuiven. Hij volgde de lagere landbouwschool in Zoeterwoude en de middelbare in Voorhout en kwam op zijn 17^e thuis in het bedrijf. In 1974 werd een ligboxenstal gebouwd. Na het overlijden van zijn vader vormde hij met zijn moeder een maatschap om het bedrijf te runnen. In 1980 trouwde hij met Annelies van der Burg, een boerendochter uit Alphen. In die zelfde periode bouwde hij een nieuwe varkensstal.

Rond 1980 begon het Rooms-Katholiek Armenkantoor, eigenaar van diverse boerderijen in Oud-Ade en omgeving, met het afstoten van haar bezittingen. De hoge kosten van het onderhoud van de boerderijen was een van de redenen. Jos kocht eerst de woning plus 2½ ha en enkele jaren later, rond 1982, 30 ha land. De mondelinge afspraak over het gebruik van het land in de Boterhuispolder tussen de broers Piet en Theo van de vorige generatie werd opgezegd, wat de goede relaties binnen de wijdere familie niet ten goede kwam. De zoon en opvolger van Theo, Wim, bleef met 10 ha zitten en vertrok naar een boerderij in Friesland. Op de Drie Ambachtshoeve groeide tussen 1970 en 2018 de veestapel van 50 naar 100 melkkoeien en van 120 naar 450 mestvarkens.

Op de boerderij werd Goudse kaas gemaakt, aanvankelijk van mei tot december, later het hele jaar door. Jos produceerde onder meer kolossale kazen, 'wagenwielen, van ongeveer 65 kilo. Als we hem vragen waarom hij zulke 'onhandelbare' kazen maakte, antwoordt hij: "Om op te vallen; als ze over je lullen, verkoop je beter" Daar is hij in geslaagd. Enkele jaren geleden zagen we in de etalage van een winkeltje aan een van de Amsterdamse grachten zo'n wagenwiel staan. "De trots van Oud Ade" stond erbij vermeld.

Jos en Annelies van der Geest met hun opvallende Goudse 'wagenwiel'.

Tussen 2015 en 2019 ging Jos een maatschap aan met Piet Langeveld uit Voorhout, een zoon van zijn zus Ria, maar dat werd geen succes. Omdat er geen opvolger was in het gezin, probeerde Jos de Drie Ambachtshoeve als bedrijf te verkopen. Toen dat niet lukte werden de oude woning met stal en deel van het erf verkocht aan Trees van der Burg, een zus van Annelies, en haar zoon John Mourits. Zij gaan van de oude boerderij twee particuliere woonhuizen maken. Op de plek waar nu de ligboxstallen nog staan, komen vier zogenaamde 'schuurwoningen'. Op de fundering van de varkensstal liggen straks 315 zonnepanelen. En rondom de zes woningen zijn nu honderden fruitbomen geplant. Dertig ha land wordt verpacht aan een biologische veehouder, Gerard (en Mieke) Mul aan de Zijldijk.

Net als de meeste andere boerderijen in Oud-Ade en omtrek, is ook de Drie Ambachtshoeve geen boerenbedrijf meer maar een riante woning voor 'burgers' die van de buitenlucht houden, waar de geur van koeien en varkens uit verdwenen is. Maar de naam van de voormalige boerderij blijft behouden.

Het wapenschild dat de laatste boer Jos ontwierp en aan de voorgevel van de boerderij bevestigde. Het verwijst naar de drie voormalige ambachten waar de boerderij naar vernoemd is: de leeuw van Alkemade, de drie wassende manen van Woubrugge, en de Leidse sleutels waar de Rijn doorheen stroomt van Leiderdorp. (foto Roen van der Geest).

Bronnen

- *1) Nat. Archief, nr 3.18.17.01 Abdij van Leeuwenhoerst (met dank aan J. van Egmond)
- *2) ONA Leiden Notaris Oudevliet, inv.nr 51, 5-7-1586, akte 159, en ONA Leiden Not. Van der Wuert, inv. nr 15 23-8-1586.
- *3) ONA Leiden, Notaris Van der Wuert, inv. nr 16, 5-9-1587. Akte 256.
- *4) Recht. Arch. Alkemade 67,19-12-1606, blz 75.
- *5) Recht. Arch Alkemade 68, 8-3-1610, blz. 185v.
- *6) Recht. Arch. Alkemade 88, 31-1-1705 pag. 165v. Volgens deze akte zou de publieke verkoop op 20-12-1704 hebben plaatsgevonden.

- *7) Recht Archief Alkemade 88, 7-3-1711, pag. 334v.
- *8) Recht. Arch. Alkemade 89, 26-5-1717 pag. 165v.
- *9) ONA Leiden, Not. P. van Leeuwen, inv. nr 258, akte 12 april 1633.
- *10) ONA Leiden, Not. H. M. Brassier, inv. nr 408, 10-1-1654, akte 15.
- *11) ONA Leiden, Not. Nic. Paets , inv. nr 676, 18-4-1665, akte 81.
- *12) ONA Leiden, Not Joh. Stam, 1-3-1677 inv. nr.1272, akte 63).
- *13) ONA Leiden, not. H. Wilmers, inv. nr. 1866, akte 87, 8-10-1722.
- *14) ONA Leiden, Not. H. Wilmers inv. nr. 1868, akte 83, 9-6-1724.
- *15) ONA Amsterdam, Not. J. Ardinois, inv. nr.9121, 1-3-1735, akte 203.
- *16) ONA Leiden, Not. Abr. Vromans, inv. nr.2088, 25-1-1737 akte 84.
- *17) ONA Alkemade, Not. P. van Veen, 26-1-1813.

Met dank aan

Sjaak, Piet en Jos van der Geest (Pietzn) en Wim van der Geest (Theozn).